

УДК 351.82.332.12

Я. Ф. Жовнірчик,
д. держ. упр., доцент, заступник начальника відділу управління та адміністрування,
Національний авіаційний університет

DOI: 10.32702/2306-6814.2018.24.43

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В УКРАЇНІ

Ya. Zhovnirchuk,
Doctor of Public Administration, Associate Professor, Deputy Head of the Department of Management
and Administration, National Aviation University

DEMOCRATICIZATION OF MECHANISMS OF REGIONAL DEVELOPMENT MANAGEMENT IN UKRAINE

У статті обґрунтовано сутність і особливості демократизації суспільства, управління соціально-економічним розвитком в умовах децентралізації державної влади. Проаналізовано напрями механізмів територіального управління при здійсненні державної політики та визначено шляхи створення раціональної системи управління регіональним розвитком.

Процеси демократизації суспільства, децентралізації державної влади, переходу від галузевого до комплексного управління територіальними соціально-економічними системами вимагають істотних структурно-функціональних перетворень на всіх рівнях управлінської ієрархії.

Для вирішення цих складних завдань треба забезпечити проведення глибоких реформ в управлінні державою, яке складається з системи державного управління, що охоплює центральний, регіональний і субрегіональний рівні управління, та легітимізованої державою системи місцевого самоврядування. Тут треба, особливо, зважити на взаємозв'язок двох систем управління, що діють у державі та неможливість демократизувати одну з них без запровадження відповідних змін в іншій.

In the article substantiates the essence and features of democratization of society, management of social and economic development in conditions of decentralization of state power. Areas of the mechanisms of territorial management in the implementation of state policy are analyzed and ways of creating a rational system of regional development management are defined.

The processes of democratization of society, the decentralization of state power, the transition from branch to integrated management of territorial socio-economic systems require significant structural and functional transformations at all levels of the management hierarchy.

To solve these difficult tasks, it is necessary to ensure deep reforms are under way in the government, consisting of a system of public administration covering central, regional and subregional levels of government, and a state-legitimized system of local self-government. It is necessary, specially, to consider the interconnection between the two control systems in force in the state and the inability to democratize one of them without introducing appropriate changes in another.

Real power at present is constructed in such a way that the management of administrative regions of Ukraine is practically located in state administrations of regional and district level, as well as

organizations representing central public authorities. Regarding of local self-government, region and district councils were deprived of their effectiveness actions to the lack of executive bodies and the forced delegation of their own authorities in favor of local state administrations, and village and settlement councils were practically in direct subordination to district state administrations.

We consider it necessary, specially, to emphasize that this is not the arbitrariness of certain officials, but the situation is fixed by the long-term legislative acts that are decisive for the Ukrainian society — The Constitution of Ukraine, the law of Ukraine "On Local State Administrations" and the law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine".

Ключові слова: механізми управління, демократизація суспільства, регіональний розвиток, управлінська діяльність, органи державної влади, місцеві органи влади, децентралізації державної влади, органи місцевого самоврядування, делегування повноважень, регіональна політика.

Key words: governance mechanisms, democratization of society, regional development, management activities, state authorities, local authorities, decentralization of state power, local governments, delegation of powers, regional policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Слід відзначити, що органи місцевого самоврядування і надалі мають реалізовувати політику держави та виконувати передані нею повноваження замість розширення кола власних повноважень. Європейською хартією місцевого самоврядування відповідне поняття визначається як "право і реальна здатність органів місцевого самоврядування регламентувати значну частину державних справ і управляти нею, діючи у межах закону, під свою відповідальність і в інтересах місцевого населення" [11, с. 78]. На жаль, такий ключовий момент як "здатність органів місцевого самоврядування...управляти" відсутній у визначенні, що надається у Конституції України: "Місцеве самоврядування є правом територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста — самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України" [9].

Натомість у Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні" передбачено, що право вирішувати питання місцевого значення належить не органам місцевого самоврядування, а територіальній громаді, яка являє собою жителів, об'єднаних спільним проживанням на певній території [5]. При цьому про управління, що має складати основу самоврядування, навіть не згадується. Мабуть саме тому участь органів самоврядування із фаховим підходом до здійснення управління розвитком соціально-економічних територіальних систем регіонального, субрегіонального та базового рівня при вирішенні питань місцевого значення наче і не потрібна.

Поряд з цим, світовий досвід доводить, що місцеве самоврядування може мати досить широкі (у порівнянні з ситуацією в Україні) можливості щодо управління територіальними соціально-економічними системами, навіть коли у законодавстві не застосовується цей термін. Так, у Франції Регіональна рада має "розв'язувати проблеми і вирішувати справи свого регіону, при цьому голова цієї ради повністю опікується бюджетом (упорядковує видатки і забезпечує надходження прибутків)", а держава здійснює контроль тільки за окремими бюджетними операціями [3, с. 318].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Треба зазначити, що проблеми удосконалення системи управління країною завжди були під увагою керівництва держави та неодноразово ставали предметом обговорення із широким колом науковців та практиків, що, зокрема, міститься у роботах учених: В. Борейка, Л. Возної, З. Гладуна, Я. Жовнірчика, С. Збарашука, О. Ігнатенка, Г. Карімова, С. Ковалю, В. Куйбіди, В. Лугового, П. Надолішнього, Р. Кулинич, С. Саханенка, С. Серьогіна, В. Олуйка, В. Федоренка, С. Часовського, М. Чумаченка та інших.

О. Ігнатенко зазначає, що "повноцінне самоврядування" забезпечується тільки на рівні територіальних громад сіл, селищ та міст [8, с. 76], з чим не можна повністю погодитись. На заваді цього постає дві занадто значні проблеми, що майже унеможливають здійснення місцевого самоврядування і на базовому рівні: відсутність бажання громадян брати активну участь в

управлінні територію, де вони мешкають, та вкрай недостатнє фінансове забезпечення реалізації самоврядних повноважень.

В. Куйбіда щодо останньої з цих проблем зазначає так: "... в Україні, незважаючи на конституційні гарантії місцевого самоврядування і Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні", сьогодні не сформовані дійові механізми, які б забезпечили реальну самодостатність територіальної громади. І перш за все, її бюджетно-фінансову самостійність" [10, с. 114]. Поряд з цим треба враховувати існування проблеми, пов'язану з підпорядкованістю виконавчих органів місцевого самоврядування базового рівня державним адміністраціям через контроль делегованих повноважень, що складають переважну частку в їх загальній компетенції.

У спеціальній літературі та на державному рівні у якості однієї з головних проблем українського самоврядування розглядається розподіл повноважень між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, про що свідчать праці Г. Карімова,

С. Ковалю, Р. Кулиничу та багатьох інших науковців. Натомість, порівняння "своїх" повноважень обласних та районних державних адміністрацій із делегованими їм від відповідних органів місцевого самоврядування [5] показує, що вони близькі за кожною функціональною зоною, а іноді навіть ідентичні, через що віднесення їх до компетенції однієї управлінської структури виглядає досить логічним.

Узагалі не можна не зупинитися на правомірності того, що законодавці, прописуючи повноваження для місцевих державних адміністрацій, поділили їх на "свої" [5] та делеговані від обласних та районних рад. Втім, коли певні задачі чи функції передані відповідно до законодавства якомусь із органів, вони переходять до його компетенції і стають його власними, бо він за них відповідає. Тим більше, що, як відомо з теорії управління, при делегуванні відповідальність не делегується, тобто той, кому делегують повноваження, бере на себе відповідальність, а той, хто делегував, з себе відповідальності не знімає, бо делегує їх структурі або людині, яка йому безпосередньо підпорядкована. Тому є всі підстави стверджувати, що повноваження обласних та районних рад не делегувалися державним адміністраціям, а перерозподілялися на їх користь із зняттям відповідальності з органу, що їх "делегував".

ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Завданнями статті є:

- обґрунтувати сутність і особливості демократизації суспільства, управління соціально-економічним розвитком в умовах децентралізації державної влади;
- проаналізувати напрями механізмів територіального управління при здійсненні державної політики;
- визначити шляхи створення раціональної системи управління регіональним розвитком;
- розробити шляхи підвищення ефективності місцевого самоврядування в умовах децентралізаційних процесів в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У результаті реальне управління регіональним розвитком опинилося під юрисдикцією місцевих державних адміністрацій, бо обласні та районні органи місцевого самоврядування лише затверджують розроблені місцевою виконавчою владою проекти, програми, бюджети та заслуховують звіти про їх виконання. При цьому вся робота виконується вкрай перевантаженими працівниками державних адміністрацій, які одночасно захищають, з одного боку, інтереси держави, з іншого — інтереси областей та районів.

Таке поєднання місцевої влади в межах однієї системи організацій, було б ідеальним, якби інтереси держави, її регіонів, районів, а також міст, сіл та селищ повністю співпадали. Намагання обласних та районних державних адміністрацій одночасно реалізовувати державну політику та захищати місцеві інтереси призводить до того, що вибір, який робить кожний державний службовець у процесі здійснення наданих повноважень, залежить від його особистісних оцінок важливості тих чи інших інтересів.

Наявна ситуація щодо делегування повноважень місцевим державним адміністраціям зумовлена тим, що був відсутній принцип, за яким вони досить чітко могли бути розділені між державними та самоврядними органами влади на місцях без поділу на "свої", "власні" та "делеговані". Як зазначалося вище, розподіл повноважень між державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування треба здійснити через віднесення до їх компетенції відстоювання виключно державних або місцевих інтересів у процесі здійснення відповідно державної регіональної політики чи політики конкретного регіону.

Наразі структурна побудова місцевих державних адміністрацій значно більшою мірою відповідає галузевому управлінню, а не вирішенню проблем формування в регіоні цілісного збалансованого територіального комплексу [1]. З цього приводу найбільш слушною є позиція, що висловлювалася на вищому державному рівні, але не була закріплена змінами у законодавстві, згідно з якою державні адміністрації треба перетворити "в органи, які матимуть функції виконавчої влади, що не можуть бути передані до системи місцевого самоврядування" [2, с. 168]. В якості таких функцій називалися громадська безпека, ліквідація наслідків стихійних явищ, боротьба зі злочинністю, управління державною власністю на місцях.

Держава на місцях, у регіонах, має зберегти за собою тільки ті функції, які, по суті, є державними: національна оборона, національна безпека, збір податків, кримінальна міліція тощо, все інше — це питання місцевого самоврядування [4, с. 47]. Тут представлений підхід виділення функцій державних органів виконавчої влади, що діють на місцевому рівні, виходячи не з того, що може забезпечити система самоврядування, а з того, що держава має контролювати на всій території країни. Тим не менше наведені переліки функцій місцевих органів державної влади і представництв центральних органів виконавчої влади в цілому доповнюють одне одного. Звідси виникає необхідність ще раз підкреслити, що за обласною державною адміністрацією та відповідними

регіональними органами державної влади має бути також закріплена реалізація державної регіональної політики, яка включатиме здійснення державних регіональних та міжрегіональних програм у сфері економіки, вирішення певних соціальних питань та проблем охорони навколишнього середовища тощо.

Під всі функціональні і відповідні їм структурні перетворення має бути підведена чітка законодавча база та забезпечений судовий захист можливості реалізації інтересів громад як безпосередньо, так і через систему органів місцевого самоврядування. Тут доречним є зауваження

С. Часовського, який зазначає, що "розробка нового законодавства повинна передувати практичним крокам, адміністративна реформа — територіальному поділу, а будь-які дії мають здійснюватися лише тоді, коли вони будуть зрозумілими і прийнятними для більшості населення, якого вони торкаються" [12, с. 18], тож особливу увагу треба звернути на завчасні зміни у законодавстві країни та доведенню до населення повної інформації щодо доцільності та наслідків проведення перетворень у системі управління державою.

Зважаючи на те, що об'єктивно існують суперечності між інтересами держави у сфері територіального управління та інтересами кожного конкретного регіону, доцільно розробити та увести в дію спеціальний законодавчий акт, у підготовці якого повинні взяти активну участь як науковці, громадськість, так і широкі кола представників державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Цей документ має містити механізм погодження державних та регіональних інтересів у процесі управління регіональним розвитком, а також передбачати можливість вирішення більшості проблем через взаємні поступки під час пошуку взаємовигідного компромісу.

Коли переважна більшість питань щодо управління розвитком регіонів у результаті обмеження функцій місцевих органів державної виконавчої влади перейде до місцевого самоврядування, то при обласних та районних радах мають бути відновлені виконавчі органи, а також створена координаційна мережа щодо їх діяльності включаючи рівень сіл, селищ та міст. Це дозволить скасувати систему районних державних адміністрацій, розділивши їх повноваження між відповідними органами місцевого самоврядування та державними адміністраціями, що діятимуть на регіональному рівні.

У тому разі, коли якісь функції районних державних адміністрацій не можуть бути передані до системи органів місцевого самоврядування, але обов'язково мають здійснюватися на районному рівні, окремі управління та відділи обласних державних адміністрацій (наприклад, відділ з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення) можуть відкрити свої районні, або на кілька суміжних районів, представництва без створення самостійної підструктури державної виконавчої влади. У наукових дослідженнях з приводу структурно-функціональних перетворень на місцевому рівні можна зустріти альтернативну до цього пропозицію, згідно з якою виконавчі органи місцевого самоврядування треба відновити тільки на рівні району, але таким чином на регіональному рівні самоврядування лишається без реальної можливості управляти відповід-

ною територією, що не відповідає вимогам Європейської хартії місцевого самоврядування.

Певної уваги потребує проблема, яка стосується дуалізму виконавчої влади на місцевому рівні через відособлене від місцевих державних адміністрацій функціонування на обласному та районному рівнях розгалуженої системи територіальних підрозділів центральних органів державної виконавчої влади. Оскільки майже всі територіальні підрозділи центральних органів державної виконавчої влади (за виключенням підрозділів Міністерства оборони, Служби безпеки та Державної митної служби України) мають реалізовувати державну регіональну політику стосовно певної сфери діяльності, то вони мають бути у складі обласних державних адміністрацій, які, у свою чергу, будуть звільнені від багатьох функцій щодо здійснення власної політики регіону, які були їм нав'язані. Це створить сприятливі умови для формування системи територіального управління з досить сильними державними адміністраціями на регіональному рівні та дійовим місцевим самоврядуванням, для якої буде характерний чіткий розподіл повноважень та законодавче врегулювання питань спірної компетенції.

Суттєво знизити ступінь централізації всієї системи управління державою дозволять відповідні структурно-функціональні перетворення. Але, як зазначає О. Збарашук, "головна проблема при здійсненні реформ місцевого управління полягає не в тому, щоб зробити вибір між централізацією та децентралізацією, а в тому, щоб установити належний баланс між ними, адекватний реальним умовам тієї або іншої країни, а також тим задачам, які ставляться перед місцевим управлінням" [7, с. 198]. Теоретичне обґрунтування та досягнення у практичній діяльності належного балансу між централізацією та децентралізацією для України є досить складними проблемами, і на підході до їх вирішення існують навіть протилежні погляди. З одного боку, можна зустріти думку, коли перспективи розвитку суспільних відносин бачать у поступовому перекладанні відповідальності з держави на органи місцевого самоврядування і далі на територіальні громади.

Подібною думки дотримується і група авторів, серед яких В. Федоренко, С. Часовський, що "децентралізація влади має здійснюватись дуже обережно з тим, щоб зберегти цілісність Української держави, керованість розвитку регіонів з огляду загальнодержавних інтересів, забезпечити можливість прийняття і впровадження ефективних управлінських рішень, які виходять із загальнодержавних інтересів, але максимально враховують потреби (інтереси) регіонів". Очевидно, що переваги є як у децентралізованого, так і у централізованого управління розвитком регіонів, то при здійсненні перетворень на користь розширення повноважень місцевих органів влади треба не перейти ту межу, за якою держава стане некерованою.

При цьому слід зважати також на те, що існує проблема відповідності діяльності органів місцевого самоврядування інтересам людей, що складають місцеві громади. Не поодинокими по всій території України є випадки, коли ради різних рівнів приймають рішення, які суперечать інтересам мешканців сіл, селищ і міст, що підриває віру людей у демократичність місцевої влади та системи управління державою в цілому.

Але, розглядаючи реальну ситуацію треба відзначити, що ступінь централізації системи управління державою у реальності ще більший, ніж видається на перший погляд, бо районні та обласні ради більше опікуються інтересами держави, ніж тих людей, чії інтереси вони мають представляти. Таким чином, переважна більшість питань місцевого значення вирішується не громадами або їх незалежними представниками, а державними службовцями, через що відбувається узурпація державою права територіальної громади на самоврядування.

Досить актуальним завданням слід визнати представлення у місцевих радах різних рівнів інтересів всіх жителів, що складають громаду. Формування складу владних структур на підставі голосування не за конкретну людину, а за списками осіб, що представляють якусь з політичних партій або їх блок, призводить до виникнення кількох проблем, які впливають на демократичність системи управління державою: по-перше, обрані депутати захищатимуть не стільки інтереси громади, скільки партійні інтереси або інтереси керівництва партії (блоку); по-друге, окремі громади, що входять до складу громади, не матимуть своїх представників у радах, які повинні представляти їх спільні інтереси.

Ще одна проблема пов'язана з тим, що обрані від конкретної партії депутати мають голосувати так, як наказує лідер фракції, інакше можуть позбутися своїх мандатів. Крім того, дуже сильний вплив на дії депутатів здійснює позиція керівників партії та взаємовідносини, які складаються у Верховній Раді України. Через це створюється ситуація непримиренності депутатів різних фракцій, що ускладнює роботу кожної місцевої ради. Тому, з точки зору кращого відображення інтересів всієї громади на кожному рівні, при формуванні місцевих рад більш доцільною є мажоритарна система виборів, яка може передбачати, зважаючи на наявність у суспільстві певної структурованості щодо підтримки конкретних політичних сил, обов'язкове зазначення у виборчих бюлетенях партійної приналежності кожного кандидата.

Вельми важливою і складною є проблема поділу всієї території України на такі адміністративно-територіальні одиниці, що стануть базовим рівнем формування органів місцевого самоврядування, є досить важливою, бо, по-перше, не повинно бути "нічиїх" територій, а, по-друге, громада, що створює базові (сільські, селищні, міські) органи місцевого самоврядування має чітко уявляти територіальні межі їх повноважень. При цьому не обов'язково вигадувати спеціальний термін для означення базових самоврядних територіальних одиниць (первинні самоврядні територіальні одиниці можуть створюватися у будинках із включенням прибудинкової території, під'їздах, охоплювати територію окремих вулиць, кварталів тощо).

Оскільки Верховна Рада України є єдиним законодавчим органом державної влади і має через новостворені закони та зміни до існуючих законодавчих актів регулювати функціонування всієї держави, то збільшення терміну повноважень народних депутатів України повинно сприяти стабільності у політичному житті країни та прийманню зважених стратегічно орієнтованих рішень (за умов припинення перманентного створення

ситуації щодо очікування або проведення дострокових виборів).

Органи місцевого самоврядування не є складовою державного управління, тому немає необхідності пов'язувати їх із формуванням державної влади. Не можна обминути увагою певну невідповідність системи місцевого самоврядування рівності прав всіх громадян щодо участі у вирішенні місцевих проблем. Це підтверджується аналізом системи територіального управління, що існує в Україні. Так, якщо людина мешкає у сільській місцевості, то згідно із законодавством її право на місцеве самоврядування реалізується безпосередньо або через сільську раду, що представляє інтереси територіальної громади.

Особливий статус притаманний органам самоорганізації населення. Відповідно до Конституції України, "сільські, селищні, міські ради можуть дозволяти за ініціативою жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна" [9], але ці органи не входять до системи місцевого самоврядування як обов'язкові, тож не охоплюють всю територію країни, а їх створення не регламентується за чисельністю населення та територією, є досить проблематичним і базується лише на громадських засадах.

Таким чином, кожна базова самоврядна територіальна одиниця, незалежно від того сільська вона чи міська буде більш-менш відповідати одна одній за кількістю вирішуваних проблем незалежно від щільності розміщення населення. Використання показника соціально-територіального потенціалу, розрахованого на підставі характеристик території міста та чисельності населення, визначає кількість таких мікрорайонів. При чому значення цього показника має бути наближеним до відповідного середнього рівня за територіями, на які поширюється дія однієї сільської ради.

ВИСНОВКИ

Удосконалення методології забезпечення комплексного державного механізму управління регіональним розвитком країни на сучасному етапі розвитку України є необхідною й надзвичайно актуальною проблемою. Однак не менш важливим є створення організаційних механізмів, які б забезпечували постійну підтримку високого рівня ефективності функціонування регіональних органів влади. Таким чином, завдання підвищення ефективності управління вимагає існування на регіональному рівні адекватного механізму регулювання соціально-економічного розвитку.

Функціонування соціально-економічного розвитку регіону має розглядатися як один з основних керованих процесів, управління яким має здійснюватися на регіональному рівні. У такому випадку можливим стає забезпечення цілеспрямованого управління ефективністю розвитку регіону, виходячи з соціально-економічного потенціалу, їх характерних особливостей та встановлених органами влади пріоритетів регіонального розвитку.

Особливу увагу необхідно звернути на проблему децентралізації виконавчої влади. Якщо деконцентрація виконавчої влади полягає у передачі повноважень місцевим державним адміністраціям, які призначають

ся з центру, і дробленні влади одного рівня, то централізація полягає у передачі центром окремих владних повноважень органам місцевого самоврядування. Україна здійснює заходи, спрямовані на децентралізацію влади. При децентралізації виконавчої влади повинна бути чітко окреслена сфера повноважень, які делегуються центром місцевим органам управління. Важливим здається і співвідношення власних і делегованих повноважень місцевого самоврядування.

Загалом, досягнення цілей демократизації системи управління державою серед інших може передбачати впровадження таких заходів: формування складу районних та обласних рад з представників сільських, селищних та міських рад; розподіл території всієї країни на базові самоврядні територіальні одиниці; введення у систему самоврядування у містах рад мікрорайонів; забезпечення гідної фінансової бази місцевого самоврядування.

Література:

1. Борейко В. Про забезпечення прискореного розвитку економіки України / В. Борейко // Економіка України. — 2005. — № 8. — С. 20—24.

2. Возна Л.Ю. Основні суперечності та перспективи використання соціально-економічного потенціалу регіонів України / Л.Ю. Возна // Стратегічні пріоритети. — 2009. — № 1 (10). — С. 167—174.

3. Жовнірчик Я.Ф. Державне регулювання розвитку економіки регіонів та міжрегіональних економічних зв'язків: теорія, методологія, механізми: [монографія] / Я.Ф. Жовнірчик. — Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2010. — 306 с.

4. Жовнірчик Я.Ф. Управлінські функції державного регулювання регіонального розвитку / Я.Ф. Жовнірчик // Економіка та держава. — 2009. — № 10. — С. 45—48.

5. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України.

6. Закон України "Про місцеві державні адміністрації" від 9 квітня 1999 р. № 586 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=586-14>

7. Збарашук О.В. Державна регіональна політика щодо подолання міжрегіональних диспропорцій / О.В. Збарашук // Актуальні проблеми державного управління та місцевого самоврядування: сучасний стан та перспективи регіонального розвитку: матеріали щорічної науково-практичної конференції, 18 жовтень 2005 року. — Одеса, 2005. — С. 197—199.

8. Ігнатенко О. Місцеве самоврядування: узагальнення проблем поступу / О. Ігнатенко // Управління сучасним містом. — 2001. — № 1—3 (1). — С. 72—78.

9. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року із змінами, внесеними законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV. — К.: Видавничий дім "Скіф", 2006. — 48 с.

10. Куйбіда В.С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування: монографія / В.С. Куйбіда. — К.: МАУП, 2004. — 432 с.

11. Регіональна економіка: навч. посібник / [кол. авт.: Золотарьов А. М. та ін.]; НАН України [та ін.]. — Х.: ІНЖЕК, 2009. — 368 с.

12. Часовский С.А. Развитие внешнеэкономической деятельности региона в условиях глобализации / С.А. Часовский // Економіка. Менеджмент. Підприємство. Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. — Луганськ: СХУ ім. В. Даля, 2007. — № 17 (1). — С. 17—22.

References:

1. Boryeko, V. (2005), "On Ensuring Accelerated Development of the Ukrainian Economy", *Economy of Ukraine*, vol. 8, pp. 20—24.

2. Vozna, L. (2009), "The main contradictions and prospects of using the socio-economic potential of the regions of Ukraine", *Strategic priorities*, vol. 1 (10), pp. 167—174.

3. Zhovnirchuk, Ya. (2010), *Derzhavne rehuliuвання rozvytku ekonomiky rehioniv ta mizhrehional'nykh ekonomichnykh zv'iazkiv: teoriia, metodolohiia, mekhanizmy* [State regulation of the regional economy and inter-regional economic relations: theory, methodology, mechanisms], Yugo-Vostok, Ltd, Donetsk, Ukraine.

4. Zhovnirchuk, Ya. (2009), "Management functions of state regulation of regional development", *Economy and the state*, vol. 10, pp. 45—48.

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (Accessed 20 Nov 2018).

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The law of Ukraine "On Local State Administrations", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=586-14> (Accessed 20 Nov 2018).

7. Zbarashchuk, O. (2005), "State regional policy on overcoming interregional disproportions", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia ta mistsevoho samovriaduvannia: suchasnyj stan ta perspektyvy rehional'noho rozvytku : materialy schorichnoi naukovy — praktychnoi konferentsii* [Current problems of public administration and local self-government: current state and prospects of regional development: materials of the annual scientific and practical conference], Odessa, Ukraine, on October 18, pp. 197—199.

8. Ignatenko, O. (2001), "Local self-government: generalization of problems of progress", *Management of a modern city*, vol. 1—3 (1), pp. 72—78.

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (Accessed 20 Nov 2018).

10. Kuibida, V. (2004), *Pryntsypy i metody diial'nosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia* [Principles and methods of local government activity], MAUP, Kyiv, Ukraine.

11. Zolotarev, A. (2009), *Rehional'na ekonomika* [Regional economy], INZHEK, Kharkiv, Ukraine.

12. Chasovsky, S. (2007), "Development of foreign economic activity of the region in the conditions of globalization", *Economy. Management. Entrepreneurship. Zb sciences Works of the East Ukrainian National University*, vol. 17 (1), pp. 17—22.

Стаття надійшла до редакції 29.11.2018 р.